

מנמנמים על הגובה!

צוות בית ספר שדה גליל הצטרף לפקחי רשות הטבע והגנים בחיפוש אחר עקבותיו של

המכרסם החמקמק

אמיר פלג, שנת שירות, בית ספר שדה גליל

מנמנמן העצים, בעל חיים מסדרת המכרסמים, הוא אחד מבעלי החיים הנדירים המצויים בארצנו. שמו

**זורו או לא? נמנמן עצים
צילום- בית ספר שדה גליל**

ניתן לו בזכות מנהגו לישון ביום ולפעול בלילה, והוא חיי בחורש הסבוך - בין ענפי האלון והאלה. במשך שנים הדעה הרווחת הייתה שהגליל העליון מהווה לו גבול תפוצה דרומי, כלומר שהוא אזור המחיה הדרומי ביותר שלו בכל העולם. מקורו של נמנמן העצים הינו באירופה, ובגליל העליון מתקיים אקלים ממוזג וגשום יחסית המתאים לו. אולם, האקלים האירופאי עדיין שונה מהאקלים השורר בהרי הגליל, והפער גדל ככל שנתקדם בכביש 6 דרומה. לכן, סביר להניח שאורח חייו בישראל שונה מאורח חייו באזורים צפוניים יותר. תוסיפו לעסק את העובדה שהמחקר היחיד אודותיו נעשה במהלך שנות השישים, והנה לכם בעל חיים שענתה מסתורין אופפת אותו.

כמו לכל המכרסמים, לנמנמן זוג שיניים עליונות וזוג שיניים תחתונות,

אשר גדלות במשך כל חייו. השיניים שוחקות ומשחיזות אחת את האחרת במהלך תנועות הלעיסה, וממששות לאכילה, חיתוך והגנה. הוא ניזון מפירות החורש ומחרקים קטנים שהוא לוכד. אוכלוסיית הנמנמים הצטמצמה כתוצאה של התמעטות שטחי החורש (תוצר של רעיה, כריתה ושריפה) ועקב טריפה - בעיקר ע"י דלקים (טורף קטן החי בחורש).

בשנת 2011, פועל בניין שעבד בהרחבה של הישוב כמון שבגליל התחתון הופיע מול מנהל הבנייה

כשבידיו קופסת פלסטיק. בתוך הקופסה הצטנף מכרסם קטן בצבע חום

בהיר, שפס שחור דמוי מסיכה מעטר את עיניו ואפו. המומחים שהוזעקו

למקום נדהמו לראות את נמנמן העצים הקטן, ולכולם היה ברור -

אוכלוסייה של המין הנדיר מתקיימת בגליל התחתון.

גילוי זה אינו לא מתקבל על הדעת, בהתחשב בעובדה שהר כמון, הגבוה

בהרי הגליל התחתון, מאופיין בחורש צפוף ומפותח. אולם, הוא הוביל

למחשבה שאולי ניתן למצוא את הנמנמן גם במקומות נוספים.

25.4.14 - קמנו עם שחר, ויצאנו אל עבר רכס לבנים שבגליל התחתון.

הרכס ממוקם דרום מזרחית להר כמון, וגם בו צומח חורש לתפארת,

הודות לכמויות משקעים יפות הפוקדות את האזור. נפגשנו עם מספר פקחי

הרשות, ובראשם עמית דולב, אקולוג מרחב צפון. בחרנו לחפש דווקא כאן,

בעקבות תצפית לא ודאית של קן נמנמנים שהוא מצא. לאחר שמלכודות

המכרסמים שפיזרנו בחורש לא תפסו דבר, התפזרנו והתחלנו לחפש

**קן של נמנמן עצים
צילום- איילת יצחק**

סימנים להימצאותם. כשאני אומר "סימנים", הכוונה היא כמובן לקינים. במבט מלמטה, נראה הקן כמו אסופת עלים יבשים שנשרו מהצמרת ונלכדו בין ענפי העצים. הקן רחוק מהגזע, ולעיתים קרובות נבנה בין קוצי הקיסוסית, המגנים על דייריו. כאשר נחזיק אותו בידינו, נראה שהוא מורכב לא רק מעלים יבשים אלא גם מסיבים קצרים של קליפת העץ, שהנמנמן מקלף בעזרת שיניו. כמו כן, נמצא חומרי ריפוד אחרים ומגוונים. הימצאות גללים או סיבים מהווים זיהוי ודאי, שכן ציפורים אינם מסוגלות לבצע את פעולת הקילוף המורכבת.

חיפוש של שעה וחצי, במהלכו פילסנו את דרכינו בחורש הסבוך וטיפסנו על עצים אין ספור, הניב שלל נאה: ארבעה קינים, שניים מהם טריים. האושר היה גדול, ואפשר לומר בפה מלא: יש נמנמים ברכס לבנים!

הגילוי הינו מרעיש ומשמח, אך יש לו גם השלכות רבות על המחקר והטבע בגליל. הימצאותו של נמנמן העצים, מין נדיר בסכנת הכחדה ארצית, יכול לרמוז לנו שמצבו של החורש בחלקים מסוימים בגליל התחתון הולך ומשתפר, היות ובעל חיים רגיש זה מצליח לחיות בהם. בזמנים כמו שלנו, שבהם תנופת הפיתוח, הבינוי והתיעוש מאיימת על עתיד השטחים הפתוחים באזורינו, טוב לדעת שיש מקומות שבהם בעלי חיים יכולים לחיות באופן שלו, שקט וטבעי, או סתם לנמנם להם בינות לצמרות העצים...

**ענת לנדסברג ואמיר פלג בחיפוש אחר קיני נמנמים
צילום- איילת יצחק**